

אייר התשע"ה

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

מחנה ישראל במדבר כמרכבה לשכינה

לפרשת במדבר (על פי שיעורים של הרב יונתן גרוסמן והרב יהודה עמיטל זצ"ל)

לחילופין, היו שהציעו שהכינוי "דגל" מכוון לחטיבה צבאית, כפי שהתבטא המדרש

2. שמות-רבה ט"ו, ז:

"אין דגלים אלא צבאות"

ועל פי הצעה זו, הציווי לעשות סימן מיוחד לכל קבוצת שבטים ממוקד במילה "באותות".

בין כך ובין כך, סופו של המשפט ודאי מדגיש את החניה השבטית - "לבית אבותם".

מימוש הציווי הזה נזכר גם בסוף פרק ב', ומהווה מעין מסגרת ספרותית לכל הפרק

3. במדבר ב' ל"ד:

"ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה כן חנו לדגליהם וכן נסעו, איש למשפחתו על בית אבתיו".

ומסביר הרב יונתן גרוסמן, שעצם עיצוב מסגרת כזו לפרק מלמד שהחניה השבטית היא החידוש העיקרי המצוי בו. עוד לפני החידוש שבחלוקת השבטים למקומם המיועד, ישנו חידוש בעצם הציווי על חניה על פי דגם שבטי.

אמנם, ההפתעה אינה כה גדולה, אם שמים לב ללשון הכתוב, שבו לא להדגיש בציווי הראשוני את השבט, כי אם את המשפחה:

"לבית אבותם...למשפחותיו על בית אבותיו".

החניה בחמולות משפחתיות היא בודאי הסדר מסתבר, ומאחר שהנשים הצטרפו בתקופה המתוארת לחמולות הבעל - הרי שהחניה על פי השבט היא מאוד הגיונית. אם כך, תיאור חניית ישראל הוא תיאור של חניה משפחתית-שבטית.

"איש על מחנהו"

ומסביר הרב יהודה עמיטל זצ"ל שהמילים "איש על מחנהו" מתייחסות לתחושת הנוחות שאדם מרגיש בסביבה שבה הוא נמצא. ללא קשר עם מידת הצלחתו של האדם, הוא תמיד מעדיף להיות בסביבה תומכת.

השבת, בקריאת חומש חדש. מעצם היות פרשת במדבר 'פרשה פותחת' של החומש, מצויים בה כמה גרעינים יסודיים ומהותיים הנוגעים לספר כולו. כידוע, פרקים א'-ט' (למעשה עד פרק י' פס' י) מהווים מעין הקדמה ומבוא לעיקר הספר - המסע מהר סיני לערבות מואב (פרקים י"ב-כ"ב). ואמנם, חטיבת הפרקים הראשונה שבספר מכילה ציוויים הקשורים בארגון סדרי המחנה, במסעו ובחנייתו.

החניה השבטית

אחד הציוויים המרכזיים המופיעים בפרקי הפתיחה של החומש קובע את אופן ארגון המחנה: איזה שבט יחנה לצד איזה שבט, והיכן הם יחנו. אנו מורגלים בדבר, אולם למעשה עצם החניה על פי שבטים אינה דבר מובן מאליו. לכאורה, אין פסול ביחניה חופשית! וכי מדוע לא יברור לו כל אדם את חבריו, בין אם הם שייכים לשבטו ובין אם הם שייכים לשבט אחר, ויחדיו יקימו מאהל? אדרבא, ציווי כזה היה עשוי לקרב את כל ישראל איש לאחיו, ולמנוע פילוג על רקע שבטי.

ואמנם, דווקא בגלל שצורת החניה השבטית אינה מובנת מאליה, צריכה התורה בפתח דבריה להדגיש את עצם העיקרון הזה

1. במדבר ב' ב':

"איש על מחנהו ואיש על דגלו באות לבית אבתם יחנו בני ישראל...".

במשמעות המילה "דגלו" יש מקום להתלבטות. בעקבות תרגום יונתן, היו שפירשו את ה"דגל" כמשמעותו בשפתנו, כלומר - לכל שלושה שבטים החונים בצד מסוים של המשכן הייתה "מפה צבועה" בצבע מיוחד, עליה נכתב פסוק מסוים וצויר סמל שייחד אותם (כך למשל רש"י, ראב"ע, רמב"ן). על פי הצעה זו, יש קשר בין המילה "דגלו" לבין המילה הסמוכה לה - "באותות", שכן הדגל הוא האות המדובר.

6. שמות ב' ב':

"סביב לאהל מועד יחנו"

צורת החניה הזו מלמדת על מרכזיותו של המשכן, הן בתודעה הדתית והן בניהול אורחות החיים.

אלא שיש אלטרנטיבה סבירה נוספת, והיא שהמשכן יחנה כמוביל בראש מחנה ישראל, ושאר השבטים יסתדרו אחריו בטור עורפי. גם צורת חניה כזו הייתה מעידה על מרכזיות המשכן, ואדרבא - כיוון שבזמן המסע ארון ברית ה' נוסע לפני העם (במדבר י'), מתאים שגם בזמן החניה יהיה הוא ומשכנו בראש החונים, מוכן להנהיג את העם בעת המסע הבא. מדוע, אם כן, המשכן חונה במרכז המחנה?

הרב גרוסמן מסביר שישנם לפחות שני יתרונות ברורים לצורת החניה המובאת בכתוב על הפני השיטה שהצענו לעיל.

ראשית, מחנה ישראל מעוצב כמחנה צבאי שפניו למלחמה. הדבר בולט במניין בני ישראל, המשולב בתיאור אופן החניה, שנמנו בו רק הגברים "מבן עשרים שנה ומעלה". ככל הנראה, סיבת הדבר מתוארת בהמשך הפסוק - "כל יצא צבא בישראל", ובלשונו של רשב"ם

7. רשב"ם א', ב':

"לפי שמעתה צריכים ללכת לארץ ישראל, ובני עשרים ראויים לצאת בצבא המלחמה"

ייתכן שכך יש להבין גם את הנוסחה הקבועה שבפרקנו: "דגל מחנה... לצבאתם", ואת הביטוי החוזר בכל שבט שבת: "וצבאו ופקודיו".

אם אכן סידור המחנה הוא כסידור מחנה צבאי - ברור שיהמפקדה הראשית צריכה להיות ממוקמת במקום הבטוח ביותר, במרכז המחנה, שעליו יש שמירה מארבע רוחות השמיים.

פרט לכך, לצורת חניית השבטים מסביב למשכן יש גם ערך חינוכי. בדרך זו, כל השבטים חונים במרחק שווה מן המשכן (למעט שבט לוי). ההיררכיה הבין-שבטית בולטת פחות כאשר צורת המחנה היא כצורת ריבוע (או מעגל). כך, כל החונים שוהים במרחק קבוע ממקום השראת השכינה, וכולם יכולים להגיע אל הקודש באותו מאמץ...

הציורים שעל דגלי השבטים

מעבר למגמות שציינו בצורת חניית מחנה ישראל, נדמה כי לצורה החניה יש מגמה עקרונית יותר.

ראב"ע, בדיונו על האותות המיוחדים שהיו מצוירים על דגלי השבטים, עומד על מגמה זו

8. ראב"ע ב', ב':

"וקדמונינו אמרו, שהיה בדגל ראובן צורת אדם, מכח דרש דודאים; ובדגל יהודה צורת אריה, כי בו המשילו

חוסר הנוחות המתלווה לשהייה במקום לא מוכר, מכבידה על יכולתו של האדם להצליח במקום כזה. בהפטרה של פרשת השבוע, הקב"ה מבטיח

4. הושע ב', כ:

"וְכָרְתִי לָהֶם בְּרִית בַּיּוֹם הַהוּא עִם הַשָּׂדֶה וְעִם עוֹף הַשָּׁמַיִם וְרִמְשׁ הָאֲדָמָה וְקִשְׁתׁ וְחָרֵב וּמִלְחָמָה אֲשָׁבוּר מִן הָאָרֶץ וְהַשְּׂכֵנִתִּים לְבִטָּח"

על פי השקפה זו על טיבה של תקופת אחרית הימים, המצב האידיאלי של החברה הוא מצב שבו גם החיות מתקיימות בהרמוניה עם בני האדם. אדם זקוק לתחושת נוחות בסביבה שבה הוא נמצא, ולשם כך טוב שירגיש בנוח גם עם עולם הטבע. אם אדם מרגיש חוץ למקומו, הוא אינו יכול לממש את הפוטנציאל הטמון בו.

ומוסיף הרב עמיטל שישנן דוגמאות רבות המדגימות עיקרון זה. לדוגמא, מספר הרב עמיטל שפעם, הוא נתבקש להרצות באחד הקיבוצים הדתיים, ודיבר איתם על הכנסת אורחים. הם נפגעו מדבריו, והסבירו לי שהם מאפשרים לכל אדם המגיע לחדר האוכל של הקיבוץ לאכול יחד איתם. הרב עמיטל ענה להם, כי לגישה כזו יש גם חסרונות. אם אדם נכנס לחדר האוכל ואיש לא שואל אותו מי הוא ומאין הוא בא, הוא יכול לשהות בחדר האוכל במשך כל זמן הארוחה מבלי שאיש יברך אותו לשלום. ומדגיש הרב עמיטל, שגם במקום שבו נוהגים על פי מדיניות של "דלת פתוחה", חשוב לעשות מאמץ נוסף כדי שאדם ירגיש נוח יותר כשהוא מגיע כאורח.

והוסיף הרב עמיטל והסביר שיישום נוסף של עיקרון זה הוא בחברה הישראלית של ימינו, שבה תמיד יש מצב של עולים חדשים שעלו לארץ זה לא מכבר. והדגיש הרב עמיטל שחשוב לעזור לעולים להרגיש בבית. שהרי כל מי שהגיע לארץ עבר קושי כלשהו בדרכו לכאן, אולם החלק הקשה ביותר שבעלייה הוא להרגיש בנוח בבית החדש. דוגמא נוספת לרגישות שעלינו לגלות לתחושת הנוחות של אדם אחר,

5. מביא הרב עמיטל מהגמרא במסכת בבא בתרא (ט)

ע"ב:

"אמר ר' יצחק: כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות... והמפייסו בדברים מתברך באחת עשרה ברכות" כלומר, למרות החשיבות הרבה שבעזרה כלכלית לאדם אחר, עידודו ושיפור ההרגשה שלו חשובים עוד יותר.

החניה סביב המשכן

החידוש השני שבציווי על סדר המסע הוא החניה מסביב למשכן

**יעקב; ובדגל אפרים צורת שור, מטעם 'בכור שור';
ובדגל דן צורת נשר, עד שידמו לכרובים שראה יחזקאל
הנביא"**

מקורו של ראב"ע בתיאור הצורות שעל דגלי השבטים הוא במדרש (במדבר-רבה ב', ז), אולם הוא הוסיף על המדרש אמירה חשובה ביותר: "עד שידמו לכרובים שראה יחזקאל הנביא". כוונתו, כמובן, למעשה המרכבה המתואר בפרק הראשון של ספר יחזקאל, שם מתוארות ארבע החיות כבעלות ארבע פנים

9. יחזקאל א' י':

**"ודמות פניהם פני אדם (כציור דגלו של ראובן),
ופני אריה אל הימין לארבעתם (כציור דגלו של יהודה),
ופני שור מהשמאל לארבעתן (כציור דגלו של אפרים),
ופני נשר לארבעתן (כציור דגלו של דן)".**

ההתאמה בין ציורי הדגלים לבין מעשה המרכבה היא כה מלאה וברורה, עד כי נדמה שאכן כוונת הדרשן היא כפירושו של ראב"ע, כלומר - להתאים בין חניית ישראל סביב למשכן לבין ארבע החיות המלוות את השכינה במרכבה. פירוש זה נסמך כולו על המסורת שמביא המדרש אודות הציורים שצוירו על דגלי השבטים - מסורת שהכתוב אינו מביאה בפירושו. ונשאלת השאלה, האם גם מתוך פשטי המקראות עולה זיקה כלשהי בין מחנה ישראל במדבר לבין מעשה המרכבה שראה יחזקאל?

הרב יונתן גרוסמן טוען שהזיקה בין מחנה ישראל במדבר לבין המרכבה שראה יחזקאל יש לו סמך בכתובים. ראשית, יש לזכור את תחילת תיאור המרכבה על ידי יחזקאל

10. יחזקאל א' ד':

"וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון, ענן גדול ואש מתלקחת"

הענן הגדול שבתוכו אש מתלקחת הוא צורה של הופעת שכינה, כפי שהשכינה הופיעה תדיר לעיני ישראל מעל המשכן. כך מבואר בסוף ספר שמות

11. שמות מ' ל"ח:

"כי ענן ה' על המשכן יומם, ואש תהיה לילה בו, לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם"

במובן זה, ישראל החונים מסביב לענן ה' ולאש מזכירים את החיות העוטפות ומלוות את ה"ענן גדול ואש מתלקחת". כשם שארבע חיות בעלות "ארבעה פנים" נושאות את המרכבה - כך ישראל חונים סביב המשכן מארבע רוחות השמים, עם ארבעה אותות שונים.

כמו כן, כשיחזקאל מתאר את הליכת החיות, הוא מדגיש כי כשם שהן חונות - כך הן גם הולכות. החיות אינן צריכות להסתובב על פי הכיוון שאליו המרכבה נוסעת

12. יחזקאל א' יב:

"ואיש אל עבר פניו ילכו, אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו, לא יסבו בלכתן"

הדגשה מעניינת זו מופיעה גם בתיאור חניית ישראל ונסיעתם

13. במדבר ב' יז:

"כאשר יחנו כן יסעו, איש על ידו לדגליהם"

אמנם, בפירוש פסוק זה נחלקו התנאים, ובעקבותיהם הראשונים. הבעיה קשורה ביחס שבין פסוק זה, על פיו נראה שסדר המסע היה כסדר החנייה ("כמין תיבה"), לבין תיאור המסע בפרק י' (יא-כח), על פיו נראה שסדר המסע חורג מסדר החנייה ("כמין קורה"). אולם, בין אם כך ובין אם כך - עיצוב הפסוק שבפרק ב' ("כאשר יחנו כן יסעו") מזכיר מאוד את תיאור החיות והאופנים שבמרכבת השכינה שראה יחזקאל.

לבסוף, יש להעיר שכשם שמחנה ישראל הוא באופיו מחנה צבאי, כנאמר לעיל - כך גם מתאר יחזקאל את נושאי מרכבת השכינה ואת הרעש שהם מקימים

14. יחזקאל א' כד:

"ואשמע את קול כנפיהם... כקול מחנה"

מרכבה לשכינה

על פי ההקבלות הרבות שבין שני הפרקים, מציע הרב גרוסמן להבין את המשמעות העמוקה שבמבנה מחנה ישראל. מסתבר, ששבטי ישראל מלווים את השכינה במסעה כמרכבה לשכינה. כל עוד השכינה מצויה במרומי שמיים - החיות והאופנים הם שמלווים את השכינה בלכתה, והם מהווים לה מרכבה. אולם כיוון שה' בחר להשרות את שכינתו בקרב הארץ - הרי שיש צורך במלווים חלופיים ובמרכבה חלופית. כסא ה' הם הכרובים והמשכן שבנו ישראל בצו ה', ומלוויו הם ישראל החונים "מסביב למשכן", איש על מחנהו ואיש על דגלו.

ואמנם, הקדשת יחזקאל לנביא, שבמסגרתה מופיע תיאור המרכבה, קשורה בסילוק שכינה. לשון אחר, יחזקאל הנביא שבבבל מתאר את השכינה העוזבת את ביתה עלי אדמות, עוזבת את עם ישראל המלווים אותה ליווי של קבע בארץ ישראל, ושבה למלווים השמימיים שלה - החיות והאופנים.

במובן זה, נוצרת זיקה הדוקה בין עם ישראל שבארץ לבין מלאכי המרום שבשמיים.

15. זיקה זו מוצאת את ביטוייה בנוסח הקדושה:

"נעריצך ונקדישך כנועם שיח סוד שרפי קודש".

עם ישראל מקדש את שמו של הקב"ה בעולם כשם שעושים זאת מלאכי מרום. אולם בעוד המלאכים מקדשים

ולהוסיף פן של הומור לחייהם של אנשים אחרים, אחרים תפקידם להציל חיים, והרשימה עוד ארוכה. אולם בדרך כלל, אנשים לא יודעים מהו ייעודם בחיים, וכיצד עליהם להגשימו. הגאון מוויילנא בפירושו על ספר משלי (ט"ז, א) אומר את הכלל הבא: לכל אדם יש הגישה הייחודית לו, משום שאין שני בני אדם שחושבים את אותו הדבר, או שני בני אדם בעלי אופי דומה. בזמן הנביאים היו אנשים הולכים לנביא על מנת לדעת את רצון ה'. הנביא היה אומר לשואל באיזו דרך עליו ללכת, דרך המתאימה לטבעו ולשורש נשמתו. בימינו יש מעין רוח הקודש פנימית ששורה על האדם אשר מורה לו מה יעשה. אומרים על כמה מהאדמו"רים החסידיים שהם היו מסוגלים לומר לכל אדם מהו תפקידו בעולם, אולם ללא עזרה מבחוץ, אנו צריכים למצוא את תפקידנו בחיים בכוחות עצמנו. אדם צריך לעשות את המיטב כדי למצוא את ייעודו האישי, וכדי ללכת בדרכו הוא. לעתים קרובות אנשים מושפעים מלחץ חברתי או משפחתי בבחירת כיוון חייהם, ואינם הולכים בדרך שאותה היו רוצים לבחור לעצמם. אדם צריך ללכת בדרכו האישית לאור המטרה שבחר לעצמו, עליו ליצור את הדגל האישי שלו, ולא לתת לעצמו להיכנע ללחצים חיצוניים.

רעיון דומה אנו מוצאים בתורה של האדמו"ר מסוכצ'וב, בעל ה"שם משמואל"

21. "שם משמואל" פרשת במדבר, שנת תרע"ג:

ענין הדגלים. נראה דכמו בגשמיות הדגל הוא לתועלת, שידעו המתפרדים לחזור ולמצוא את המרכז ולא יסתפחו למחנה האחר; כן הוא ברוחניות, שימשך לבו אחר שורש נשמתו, ובכלל זה שיעשה מה שעבורו בא לזה העולם לתקן. וכן הוא ענין דגלי המלאכים. מחנה מיכאל באהבה, מחנה גבריאל ביראה, והמלאכים שאינם בעלי בחירה מעצמם הם נמשכים כל אחד לכל מה ששייך לו, ואין לו ענין כלל במה ששייך לחברו, ועל כן אין ביניהם לא קנאה ולא תחרות. וכן יהיו ישראל לעתיד כשיהיו ברום המעלה כתיב (ישעיה, י"א, יג) "אפרים לא יקנא את יהודה"... כי באשר יהיה כל אחד דבוק בשורש נשמתו, ימשך לבו רק למה ששייך אליו הן ברוחניות הן בגשמיות. וזהו מה שכתוב "וחנו בני ישראל איש על מחנהו ואיש על דגלו לצבאותם" (במדבר, א', נב), היינו שיהיה לכל אחד ניחא על מחנהו ועל דגלו.

כלומר, כמו שמטרת הדגל היא לסמן את מיקומה הפיזי של הקבוצה, כך שחברי הקבוצה שיצאו מן המחנה ידעו להיכן לחזור. כך ה"שם משמואל" מפרש את הרעיון הרוחני של דגלי השבטים בצורה דומה: כל אחד מן הדגלים מבטא בצבעו ובצורתו את הגוון הרוחני המיוחד

16. ישעיהו ו', ג:

"קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו"
ישראל מבקשים להמליכו במקום מוגדר עלי אדמות

17. תהילים קמ"ו, י:

"ימלוך ה' לעולם, א-לוהיך ציון לדור ודור"

"איש על דגלו"

ונשאלת השאלה מה המשמעות הרוחנית של היות מרכבה לשכינה. ומסביר הרב עמיטל זצ"ל את המושג "איש על דגלו" באופן הבא: לכל שבט היה דגל משלו, שסימל את האופי המיוחד של כל שבט.

18. המדרש (מדרש במדבר רבה, פרשה ב', ג) אומר:

בשעה שהקב"ה ירד על הר סיני, ירדו איתו מאתיים עשרים אלף מלאכים. כשראה העם שהמלאכים מסודרים "דגלים-דגלים", נתאוה אף הוא לדגלים, והקב"ה הסכים למלא את שאלתם.

ושואל הרב עמיטל: מה המשמעות לכך שלמלאך יש דגל? ומסביר הרב עמיטל הדגל מסמל את המטרות והרעיונות שאדם קובע לעצמו. המלאך יבצע בדיוק את המשימה שאותה נשלח לעשות. אין שום פער בין הציווי הא-להי לבין מעשיו בפועל. עם ישראל השתוקק להגיע לרמה כזו של ביצוע דבר ה', יתר על כן, בני ישראל רצו להכיר את משימותיהם האישיות.

המשך המדרש (במדבר רבה פרשה ב סימן ד) מתאר שמראה מחנה ישראל השוכן לדגליו, היה מראה מרהיב עין ומלא קדושה. אומות העולם שאלו אותם בהתפעלות:

"מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה פחמה
אימה פנדגלות" (שיר השירים, ו', י)
אומות העולם אמרו לישראל,

19. במדבר רבה פרשה ב סימן ד:

"שובי שובי השולמית: הידבקו לנו, בואו אצלנו, ואנו עושים אתכם שלטונים הגמונים דוכסין...וישראל אומר: מה תחזו בשולמית? מה גדולה אתם נותנים לנו? שמה כמחולת המחניים, שמה יכולים אתם לעשות לנו כגדולה שעשה הא-להים במדבר, דגל מחנה יהודה, דגל מחנה ראובן, דגל מחנה דן, דגל מחנה אפרים, כלום יכולים אתם לעשות לנו כך?"

ומסביר הרב עמיטל את המדרש באופן הבא: עם ישראל הבין היטב את המסר שבדגלים. בני ישראל לא רצו עמדות שליטה וכוח שלא התאימו להם. לעומת זאת, הם שאפו לבצע את התפקידים שלהם, כפי שבאו לידי ביטוי בדגלי המדבר.

20. ומוסיף הרב עמיטל:

לכל אדם יש ייעוד בחיים. חלק מן האנשים צריכים ללמד תורה בחייהם, חלק אחר תפקידו לשעשע

קודם לכן מפרש "מי השילוח" על פי רעיון זה את עניין המפקד שבו פותחת פרשתנו

23. "מי השילוח", שם:

"שאו את ראש" וכו' "תפקדו אותם לצבאותם אתה ואהרן ואתכם יהיו איש אחד למטה" (במדבר, א', ב - ה). ענין נשיאות ראש היה כפי מה דאיתא בגמרא "אין דעתו של זה דומה לשל זה" (ברכות נ"ח ע"ב). כי השם יתברך חלק לכל אחד טובה וחיים בפני עצמו ואין אחד דומה לחבירו. על כן נאמר "שאו את ראש", היינו שתעמדו כל אחד על מקום השייך לו. ועל ידי זה יהיה במקומו מדוגל ומנושא. ועל כן נאמר "אתה ואהרן", כי אהרן הוא נגד חיילין דמשכנא, היינו עבודה; ומשה הוא נגד חיילין דאורייתא. ובשני אלו, היינו תורה ועבודה, נכלל כל החיים של ישראל. "ואתכם יהיו איש איש למטה", לפי שהנשיא היה יודע לכל אחד איזה מקום שייך לו בהשבת, כי באם יחליף מקום אחד אין מצב השבת בשלימות. דרך משל, מי שנוטע פרדס בסדר נאה, ואם יחסיר או יחליף נטיעה אחת ניכר שאין הפרדס בשלימות. וישראל נקראים מטע ה' להתפאר (ישעיה, ס', כא).

כלומר, המפקד מכונה בפסוקים 'נשיאת ראש', כמו שנאמר "שאו את ראש בני ישראל", וה"מי השילוח" מסביר שמשמעות נשיאת הראש היא העמדת כל אחד ואחד על המקום המיוחד לו בעבודת השם. בהתאם לכך, הפוקדים הם משה אהרן ונשיאי השבטים. משה רבנו הוא עמוד התורה ואהרן הכהן עמוד העבודה; והיות והתורה והעבודה הם שני מוקדים מרכזיים בעבודת השם, בכוחם של משה ואהרן להעמיד כל אחד על מקומו. אליהם הצטרף נשיא השבת, שיודע את מקומו של כל אחד ואחד בתוך ההקשר של השבת. מכוח שיתוף פעולה בין משה, אהרן והנשיא, אפשר היה לשאת את ראש כל אחד ואחד מבני ישראל במציאת תפקידו המיוחד בעבודת השם. "מי השילוח" ממשיל את המפקד לנטיעת פרדס - לא רק שצריך לדאוג לכך שלא יחסר אף עץ, אלא צריך לשים לב לכך שכל אחד מהעצים עומד על מקומו הראוי.

"מה טובו אוהליך יעקב"

ונסיים ברעיון נוסף של הרב יונתן גרוסמן שמסביר, שהארגון המופתי של חניית ישראל במדבר מבליע בתוכו אמירה מהותית נוספת. הפורצת לתודעתנו בסיוס סיפורי ההליכה במדבר, עם הגעת ישראל לערבות מואב, בברכת בלעם. כזכור, בלעם מברך את ישראל בשלושה מחזורים, שכל אחד מהם נפתח בתיאור ראייתו את ישראל. מחזור הברכות הראשון, (שנאמר בקריית חוצות), נפתח כך

לשבטים שמאוגדים סביב הדגל. הדגל נועד להזכיר לבני השבת את המעלה הרוחנית ואת התפקיד הרוחני המיוחד להם, כך שכל אחד יפעל בהתאם לבחינתו הרוחנית המיוחדת, ולא יטעה להימשך אחרי עבודה של שבת אחר.

יתרון נוסף במיקוד של כל שבת בעבודה המיוחדת לו, הוא מניעת איבה וקנאה בין השבטים - כל אחד מרוכז בבחינה המיוחדת לו למען הכלל, ואין מקום להשוואה ולתחרות. כך באמת יהיה המצב לעתיד לבוא כפי שנאמר בנבואת ישעיהו "אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יקנא את האפרים". בהתאם לכך מפרש ה"שם משמאל" את הפסוק בו פתחנו - "וחנו בני ישראל איש על מחנהו ואיש על דגלו לצבאותם": כל אחד מבני ישראל נמצא במקום שמתאים לו מבחינה רוחנית, על פי אופיו והעבודה המיוחדת לו.

בנוסף לכך, המילה החותמת את הפסוק, "לצבאותם", מצביעה על כך שהעובדה שכל שבת ממוקד בעולמו המיוחד אינה גורמת לריחוק ולנתק, אלא כולם מאוגדים יחד כצבא אחד. את הכפילות הזאת - הייחוד של כל שבת והאיחוד של כל השבטים יחד - אנו מוצאים בהמשך הפסוקים (במדבר, ב', ב):

"איש על דגלו באתת לבית אבותם יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד יחנו."

כלומר, מצד אחד, "איש על דגלו" - כל שבת ושבת ממוקד בייחודו; ומצד שני "סביב לאהל מועד יחנו" - כולם מרוכזים מסביב למטרה המשותפת, שהיא השראת שכינה בישראל, אשר במוקדה עומד המשכן.

פירוש דומה לפסוק אנו מוצאים בדברי בעל "מי השילוח"

22. "מי השילוח", פרשת במדבר:

"וידבר אל משה לאמור איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו" (במדבר, ב', ב) כו'. איתא במדרש, "מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים" (שיר השירים, ז', א), ודרש המדרש כי זה הפסוק קאי על חניות הדגלים. והענין בזה, בחניות הדגלים היו כל אחד ואחד עומד על מקומו הראוי לו בשורשו, והיה מכיר את מקומו."

כלומר, במדרש נאמר שבני ישראל משתבחים בפני האומות על סדר חניית השבטים, ו"מי השילוח" מסביר שהמעלה המיוחדת בסדר חניית השבטים בה ישראל משתבחים היא שכל שבת ושבת מכיר ויודע את מקומו וייחודו. הוא מוסיף שגם שמותיהם של כל אחד מהנשיאים מתאים למהות ולאופי המיוחד של השבת שאותו הוא הנהיג, ובהמשך התורה הוא מפרט את התוכן של כל שבת ושבת על פי שמו של נשיא השבת.

24. במדבר כ"ב, מא:**"וירא משם קצה העם"**

לפני מחזור הברכות השני (שנאמר בבמות בעל), ביקש בלק שבלעם יראה רק את קצה העם, בתקווה שהדבר יוכל להביא לקללה ולא לברכה

25. במדבר כ"ג, יג:

"לך נא אתי אל מקום אחר אשר תראנו משם, אפס קצהו תראה וכלו לא תראה"

הפעם השלישית היא המעניינת מכל, מפני ששם מתוארת התגלות נבואית מיוחדת - "ותהי עליו רוח א-לוהים" (במדבר כ"ד ב). ברכה שלישית זו נאמרה בראש הפעור, ובניגוד לפעמים הקודמות - כעת ראה בלעם את העם כולו

26. במדבר כ"ד א-ב:

"וישת אל המדבר פניו: וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שכן לשבטיו"

כבר בכותרת זו, ניכר שבלעם אינו רואה את ישראל במבט חיצוני-סתמי, אלא מעמיק לראות תכונה מסוימת של עם ישראל. הכתוב מתאר שבלעם ראה את ישראל "שוכן לשבטיו". תיאור זה מכוון כמובן לסדר החנייה של ישראל, שהוא נושא שיעורנו. והנה, לאחר שבלעם ראה את הארגון המופתי שבסדר חניית ישראל, על פי סדר השבטים כשכל אחד קשור במשפחתו ובבית אבותיו, פורצת ממנו הברכה המופלאה

27. במדבר כ"ד, ה:**"מה טבו אהליך יעקב, משכנתיך ישראל"**

המדבר הפראי נקשר בתודעתנו עם עולם ללא גבולות, עם פראיות לא מבוקרת. המדבר הוא מקום שאין בו יישוב אנושי, מקום שהשעירים ירקדו בו. והנה, בתוך חוסר הגבול וחוסר הסדר שנושא עמו המדבר - שש מאות אלף רגלי, לבד מטף ונשים, נודדים על פי שבטיהם ומשפחותיהם. דווקא על רקע המדבר בולטת תכונת ישראל, היודעים לבנות דגלים ושבטים, המשכילים לקיים אוהלים ומשפחות. גם בתוך עולם של פריצת כל גבול אפשרי, גם לצד הפרספקטיבה של בלק **המואבי**, שתחילת ייסודו בסיפור לוט ובנותיו, שם לא ברור מיהו האב ומיהו הבן, מתגלה עם ישראל באוהליו הטובים. נמצאנו למדים, שמרכבת השכינה עלי אדמות, שבאה בדמותם של ישראל, קשורה בראש ובראשונה למערכת היחסים הפנימית שבתוך כל אוהל ואוהל, שגם בתוך המדבר הפרוץ - כל ילד יודע מיהו אביו ומיהו אמו.